

Miljödepartementet
103 33 Stockholm

registrator@environment.ministry.se
magnus.bergstrom@environment.ministry.se

YTTRANDE över

Rovdjursutredningens slutbetänkande ”Mål för rovdjuren” SOU 2012:22; M2012/982/Nm

Sveriges Jordägareförbund har beretts tillfälle att avge yttrande över rubricerat betänkande. Förbundet anför följande.

SAMMANFATTNING

Sveriges Jordägareförbund anser inte att Rovdjursutredningens förslag, med några undantag, kan läggas till grund för lagstiftning i sin nuvarande utformning.

1. Förbundet ser varken rovdjursfrågan i allmänhet eller varg- eller lodjursfrågorna i synnerhet som jaktfrågor. Förbundet har heller inte en nollvision avseende de stora rovdjuren, utan att vill ha erforderligt skydd för egendom och socioekonomiska konsekvenser och populationsstorlekar som harmoniserar med landsbygden och dess befolkning. Förbundet ståndpunkt är därför att populationerna av de stora rovdjuren, i synnerhet varg och lodjur, ska vara så små som möjligt, och fastställas utifrån den av Skandulv framtagna MVP-analysen om 40 individer (eller 100 individer om man vill använda sig av det extrema katastrofscenariot). Vargstammen bör vidare lokaliseras till områden där den ur ett socioekonomiskt perspektiv orsakar minst skada och olägenhet.
2. Förbundet anser att utredaren har misslyckats med den del av utredningsuppdraget som innebar att även de socioekonomiska förutsättningarna måste beaktas. Det finns ett antal socioekonomiska faktorer som Förbundet anser särskilt viktiga att uppmärksamma:

- a. Socialt: Landsbygden och dess villkor
 - i. Enskildas oro och rädsla – denna faktor ”bortdefinieras” regelmässigt av Naturvårdsverket och så även av utredaren
 - ii. Jakttraditioner
 - iii. Råvaruproduktion – Matlandet Sverige
 - iv. Biologisk mångfald, t.ex. öppet landskap
 - v. Emotionella sidan av rovdjursrivna husdjur (hund, katt) och tamdjur (får, kalv, get)
 - vi. Glädjen med att bo på landet – jakt, fiske, natur, sjö, hund...

- b. Ekonomiskt: Rovdjursförekomsten är ur ekonomisk synpunkt i första hand en intrångsfråga avseende de värden som skadas och de olägenheter som uppkommer samt för skadeförebyggande åtgärder såsom rovdjursavvisande stängsel.
 - i. Marknadspriset på fastigheter sjunker som en följd av att jaktens värde eroderas eller upphör. Viltbruket måste värnas! Enligt en undersökning som utredaren refererar till är jaktens årliga bruttovärde ca 3 miljarder. Förbundet är övertygat om att detta värde är högre om t.ex. vidareförädling av viltkött samt yrkesjägarnas verksamheter inkluderas. Anledningar till att jaktens värde påverkas är bl.a.
 - 1. att björn, varg och lodjur leder till färre klövvilt
 - 2. att jägarna av säkerhetsskäl iakttar praktiska begränsningar i jaktformerna och hundanvändning
 - ii. Viltets värde: Utredaren och Naturvårdsverket har missuppfattat frågan om ersättning för viltet. Det är inte av rovdjuren fällt vilt som Förbundet anser behöver värnas, utan det faktum att den förda rovdjurspolitiken leder till skada och olägenhet för pågående markanvändning i form av viltbruk, dvs. långsiktig viltförvaltning med målet att genom riktade jaktliga insatser, aktiv biotopvård etc. skapa förutsättningar för kvalitativa jaktbara stammar av (framförallt) olika klövvilt, med målet att denna verksamhet ska ge ekonomisk avkastning. Förbundet vill påpeka att viltskådning av rovdjur är mikroskopiskt i jämförelse, och dessutom innebär kommersiell verksamhet på annans mark med hänvisning till allemansrätten. Vidare skulle ökad viltskådning avseende rovdjur kunna resultera i utträngning av viltskådning av älg – som har ett avsevärt större värde som svensk nationalsymbol.
 - iii. Betesbaserad animalieproduktion: Rovdjursavvisande stängsel till samtliga ca 10 000 fårgårdar kan antas kosta totalt 2 miljarder kronor och ändå leda till höga underhållskostnader för de drabbade.
 - iv. Möjligheten att hyra ut bostad/fritidshus alt. sälja tomter försämras och arbetskraftsutbudet på landsbygden minskar när folk flyttar – dessa problem berör anställda, ideellt engagerade och deras familjer
 - v. Kostnaden för förvaltningen i sig: Utredaren anger en kostnad i utredningen som Förbundet betraktar som klart underskattad. Förbundet anser att det behövs en statlig utredning som noggrant undersöker alla samhällsliga och enskilda, direkta och indirekta kostnader för rovdjursförekomsterna.

- c. Sammanvägning: Fastställande av gynnsam bevarandestatus ska ske baserat på MVP-analys samt med beaktande av socioekonomiska faktorer. Vidare måste rovdjuren koncentreras till områden där de orsakar minst skada och olägenhet. Förbundets bedömning är, avseende varg, mot bakgrund av den MVP-analys som Skandulv har gjort och de stora socioekonomiska konsekvenserna redan idag (vilka kommer att öka kraftigt vid utökad vargstam i södra Sverige) att gynnsam bevarandestatus ska fastställas till ett antal strax över de 40 individer som Skandulv anger som MVP (eller 100 individer vid extrem katastrofsituation) samt att dessa vargar inte tillåts befinna sig i Götaland och bara i ytterst litet antal i Svealand.

3. Förvaltningen

- a. Så få vargar som möjligt inom ramen för långsiktig överlevnad, se ovan.
- b. Det totala rovdjurstrycket måste vara det vägledande – utifrån de socioekonomiska konsekvenserna vore det oacceptabelt att se på varje stort rovdjur för sig. Dessutom ska människorna också kunna ”skörda” av det vilda.
- c. Utredaren brister i sina kostnadsuppskattningar. Att kostnaderna för rovdjursförvaltningen skulle vara så låga som utredaren påstår är inte rimligt. Förbundet anser att en utredning bör se över denna fråga för att bringa klarhet.
- d. Införa helhetssyn på viltförvaltningen, där man tar ett helhetsgrepp och inte ser på varje viltart för sig.
- e. Nationella rovdjursrådet bör omvandlas till ett övergripande nationellt viltförvaltningsråd
- f. Jaktlagen ska inte in i miljöbalken. Istället ska alla vilt inordnas i jaktlagen, Landsbygdsdepartementet bli ansvarigt departement för all viltförvaltning samt Skogsstyrelsen bli ansvarig myndighet för all viltförvaltning
- g. Akutgrupperna: Dessa är bra. Den pågående nedrustningen av vissa av dem är mycket olycklig.
- h. Statliga avlivningspatruller? Licensjakt, skyddsjakt, förvaltningsjakt, populationsreglerande jakt? Förbundet anser inte att länsstyrelsen i första hand ska engagera egna eller inhyrda jägare för skyddsjakt efter varg, om inte markägaren samtycker. Förbundet anser att populationsbegränsande jakt snarast bör tillåtas, dvs. till vintern 2013. Jakten bör i huvudsak utformas som en selektiv licensjakt (genetiska värdefulla vargrevir skonas eller beskattas endast partiellt) utförd av de berörda

4. Övrigt

- a. Genetiken: Skandulvs MVP-analys förutsätter fortsatt aktiva åtgärder för stärkandet av vargpopulationens genetiska status. Dessutom leder bättre genetisk status till lägre MVP-tal. Förbundet accepterar fortsatta sådana åtgärder som är rimligt kostnadseffektiva.

- b. Utbredning: Framförallt vargarna bör koncentreras så långt norrut som möjligt. Detta underlättar genetikförstärkning genom att underlätta kontakten med vargar österut samt medför avsevärd minskning av de socioekonomiska problemen.
 - c. Viltförvaltningsdelegationerna måste ha större markägarrepresentation, minst två mandat vardera för jordbruket och skogsnäringen – som är de som i slutändan bär kostnaderna för rovdjurspopulationerna. Vidare bör viltförvaltningsdelegationerna bli beslutande och inte bara rådgivande.
 - d. Jaktlagstiftningen ska hållas utanför MB, men begreppsmässig harmonisering kan accepteras. Alla viltförvaltningsfrågor, däribland jaktfrågorna, ska inordnas under Landsbyggsdepartementet respektive Skogsstyrelsen
 - e. Förbundet tillstyrker utmönstring av de tre rovdjursförvaltningsområdena
 - f. Förbundet tillstyrker att § 28-avlivning ska anmälas till LSt och inte polisen
5. Avslutning: Staten måste förstå att staten och de medborgare som inte berörs av rovdjursförekomst måste bemöta dem som berörs med hänsyn och respekt – vargens existens får inte medföra stor negativ inverkan på landsbygdsbefolkningens livsvillkor och deras näringsverksamheter

SLUTBETÄNKANDET

Inledning

Förbundet vill inledningsvis mycket kraftigt understryka nödvändigheten av att landets politiska nivå tar ansvar för Sveriges rovdjurspolitik. För att (i) återföra rovdjurspolitiken från EU:s inblandning, (ii) återupprätta landsbygdsbefolkningens förtroende för rovdjurspolitiken och (iii) för att söka återskapa en acceptans för rovdjurspolitiken, fordras att politikerna tar ett helhetsgrepp och utformar en sammanhållen rovdjurspolitik. Det krävs alltså en snabb, genomarbetad proposition i vilken regeringen, och sedan riksdagen, klart och tydligt lägger fast hur rovdjurspolitiken ska se ut. Om dagens situation – med insatser här och där – fortsätter, riskerar förtroendet för rovdjurspolitiken och därmed också acceptansen för rovdjuren att fortsatt erodera.

Förbundets yttrande avser i rovdjurspolitiken i allmänhet och vargförvaltningen i synnerhet. Utöver ett antal synpunkter avseende lodjur, rör de flesta specifika synpunkterna i yttrandet varg.

3.1 Acceptans, attityder och livskvalitet

Utredaren påpekar att i regeringens senaste rovdjursproposition konstaterades att ett lågt medborgarinflytande i den politik som tidigare hade förts hade skapat bristande förtroende för politiken och förvaltningen samt att det i propositionen också angavs att det har stor betydelse för acceptansen av rovdjursförvaltningen att det finns möjlighet till ett verkligt inflytande över förvaltningens riktlinjer och principer. Mot denna bakgrund infördes i början av 2010 de nya viltförvaltningsdelegationerna.

Förbundets synpunkt: Förbundet anser att viltförvaltningsdelegationerna i sig är förtjänstfulla och viktiga, men efter två års praktisk erfarenhet av viltförvaltningsdelegationerna framträder två stora problem:

1. Sammansättningen: Idag består VFD kortfattat uttryckt av landshövdingen som ordförande, fem politiker, en polis, tre betraktarintressenter och tre brukarintressenter. Det tål understrykas att bortsett från den statliga kostnaden för rovdjursförvaltningen, så är det brukarintressenterna – och då i synnerhet jordbruket och skogsnäringen som betalar för övriga Sveriges önskemål om rovdjurens utbredning och numerär. **Förbundet anser därför att VFD:s sammansättning måste ses över så att de som bär rovdjurspolitikens konsekvenser – jordbruket och skogsnäringen – får större representation, i utgångsläget två mandat vardera.**

2. Ansvar: Det fungerar olika i olika län – men på många håll har arbetsordningen för VFD utformats på ett sådant sätt att VFD i praktiken används som ett bollplank och de avgörande besluten fattas av länsstyrelsens tjänstemän. Detta förhållande medverkar inte till att nå regeringens mål om ”verkligt inflytande över förvaltningens riktlinjer och principer”. **Förordningen som styr VFD måste omformuleras med sikte på att verkligen ge VFD rätt att fatta beslut.**

3.1.2 Faktorer som påverkar acceptansen

Utredaren inriktar sig i avsnittet om informations- och utbildningskampanjer på ett påstått behov av information och kunskap hos lokalbefolkningen samt åtgärder för höjande av förtroendet för myndigheterna hos befolkningen i rovdjursområden.

Förbundets synpunkt: Förbundet instämmer i det utredaren för fram, men noterar också att **utredaren missar en viktig faktor – information till och kunskapsnivå hos stadsbefolkningen, hos dem som inte bor i rovdjursområden och därmed inte drabbas av dess negativa effekter.** Här är det bl.a. viktigt att den information som ges om de stora rovdjuren på landets djurparker är saklig; att den inte bara talar om eventuella fördelar med större rovdjursstammar, utan också om de stora rovdjurens negativa konsekvenser.

3.1.3 Livskvalitet

Utredaren redogör i all korthet för några typer av skador som kan verka negativt för människors livskvalitet, såsom oskygga vargar som leder till otrygghet, att varganfall på människor i Sverige inte skett sedan 1821 samt att vargar angriper ett antal hundar årligen, främst under jakt.

Förbundets synpunkt: Utredarens redovisning är torftig och undermålig. Det är angeläget att på ett mycket mer utförligt sätt beskriva och respektera landsbygdsbefolkningens oro och rädsla för rovdjuren, i synnerhet varg – eftersom det faktiskt finns stor sådan oro och rädsla. Detta understryks särskilt av den tragiska olyckan som inträffade i Kolmårdens djurpark i mitten av juni 2012. En varg är en varg, den kämpar konstant efter en bättre position i flockens hierarki och den är en utpräglad predator. En varg som har blivit så van vid mänsklig närvaro att den inte längre betraktar människan som ett okänt hot mot vargens egen säkerhet kan komma att istället betrakta människan antingen som en slags flockmedlem med vilken man kan konkurrera om plats i hierarkin eller som ett byte. Båda dessa situationer är potentiellt farliga för människan, och människors oro för detta måste tas på allvar. Enligt Förbundets mening finns i huvudsak **två metoder för att förebygga att vargens naturliga respekt för människor slipas av och blir till en fara för människors liv; att vargarna i första hand tillåts uppehålla sig i endast i riktigt glesbefolkade områden samt att jakt på varg tillåts.**

3.2.1 Skadeförebyggande åtgärder

Utredaren anser att skadeförebyggande åtgärder är en nyckelfaktor för att skapa förutsättningar för samexistens mellan rovdjur och människa – staten kan lämna ekonomiska bidrag, den enskilde kan bidra med lokal kunskap och ideella organisationer kan bidra på olika sätt.

Förbundets synpunkt: Redan idag kostar skadeförebyggande åtgärder i form av rovdjursavvisande elstängsel stora summor inte bara för de drabbade tamdjursägarna utan även för skattebetalarna. Om i synnerhet vargen sprider sig till södra Sverige, kommer behovet av rovdjursstängsel att öka kraftigt. Detta kommer bl.a. att medföra stora tillkommande kostnader, och som en konsekvens behov av kraftigt höjda anslag. Bidrag kan idag erhållas med 50 kronor per meter rovdjursavvisande stängsel. Huruvida detta belopp faktiskt täcker både material och uppförande av sådana stängsel är inte helt klarlagt. Vad som däremot är helt klart är att det löpande underhållet för att dessa stängsel ska vara funktionsdugliga är mycket kostnadskrävande – det rör sig om röjning av undervegetation på båda sidor om stängslet i dess fulla längd. Det kommer att krävas avsevärt större anslag för att samtliga tamdjursägare som behöver det ska kunna uppföra rovdjursavvisande stängsel. Förbundet föreslår att regeringen överväger någon typ av underhållsbidrag för den kontinuerliga skötseln av stängslen. Avslutningsvis behöver Viltskadecenter erhålla erforderliga anslag för att kunna göra väl underbyggda uppföljningar av hur stängslingsproblematiken och dess finansiering fungerar.

3.2.2 Skador

Utredaren bedömer efter att ha tagit del av flera ärenden i den nationella databasen för viltskador (Rovdjursforum) att kostnader för s.k. sekundära skador ofta blir ersatta, utöver de primära skadorna.

Förbundets synpunkt: Utredarens analys är alltför grund. Enligt RF 2:15 ska den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten vara tillförsäkrad **full ersättning för förlusten**. Förbundet anser att det krävs en noggrannare översyn av dagens ersättning för skada och olägenhet vid rovdjursangrepp. En sådan översyn måste ha som tydlig utgångspunkt att de drabbade ska erhålla full ersättning för sina förluster, i enlighet med grundlagens stadgande härom. Det måste också, förslagsvis i en statlig utredning, grundligt kartläggas vilka typer av skador som faktiskt uppkommer till följd av rovdjuren. Här ske ges några exempel:

- angrepp eller blotta närvaron av rovdjur kan leda till direkta och indirekta skador på tamdjur såsom får och nötkreatur
- rovdjuren kan döda eller skada husdjur såsom hund och katt
- näringsverksamheter såsom färgårdar och viltbruk kan tvingas till inskränkningar eller t.o.m. nedläggning pga. rovdjurens närvaro
- långsiktiga kontinuerliga viltvårdande åtgärder som syftar till främjande av vissa viltarter såsom dovhjort eller älg kan omintetgöras av rovdjursförekomst

3.2.3 Målkonflikter

Utredaren konstaterar att det kan uppstå målkonflikter mellan det övergripande målet att rovdjuren ska bevaras och miljömålen Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt djur- och växtliv, bl.a. kan bevarandet av vissa sällsynta tamdjursraser äventyras. Vidare noterar utredningen att återkommande rovdjursangrepp kan vara en orsak till att vissa jordbruksföretag har upphört med bete, företrädesvis av får, på vissa marker.

Förbundet anser: Utredaren gör ingen bedömning och lämnar inget förslag för åtgärdande av denna målkonflikt. Detta är en brist i utredningen och målkonflikterna bör bli föremål för ordentlig översyn – är det rimligt för t.ex. varg att överhuvudtaget använda termen ”bevarande”? Antalet vargar i Sverige må av vissa anses vara lågt, men de svenska vargarna utgör en delmängd av en stor och livskraftig vargpopulation om ca 200 000 individer. Då finns det specifikt svenska företeelser såsom fåbodsbetesflora som inom ramen för de ovannämnda nationella miljö kvalitetsmålen har avsevärt större fog för termen bevarande. **Det finns enligt Förbundets mening skäl att överväga huruvida vargen specifikt alls ska finnas med på ”rödlistor” som omfattar Sverige, se vidare Förbundets resonemang under 4.1.1 nedan.**

3.2.6 Lammproduktion, fåravel och rovdjur

Utredaren redogör kort för dagens situation för lamm- och fårskötseln i Sverige, och konstaterar avslutningsvis att man anser att det finns förutsättningar för Sveriges fårnäring att samexistera med rovdjuren.

Förbundets synpunkt: Andra remissinstanser kommer att fördjupa sig i denna punkt, men **Förbundet vill peka på det motsägelsefulla i att utredaren å ena sida konstaterar att större delen av svensk fårnäring finns i Götaland och södra Svealand, och å andra sidan att han anser att det finns förutsättningar för samexistens mellan fårnäringen och rovdjuren.** Utredaren påtalar att färre än 1 % av fårägarna årligen drabbas av rovdjursangrepp, men glömmer att en långt större andel måste vidta skadeförebyggande åtgärder – trots att dessa åtgärder kan medföra sådana arbets- och kostnadsökningar att verksamhetens lönsamhet kan försämrats så kraftigt att verksamheten kan tvingas lägga ned. Förbundet återkommer nedan till utredningens mycket bristfälliga utredningar av kostnaderna för de stora rovdjuren – i synnerhet för lodjur och varg. Det är dessutom en stor brist att utredaren i detta avseende utgår från tidigare förhållanden – varg i län med glesare mellan tamdjursuppfödarna. Utredaren borde istället ha undersökt vad som kommer att ske när vargstammen breder ut sig och ökar i sydligare delar av Sverige, i områden med avsevärt fler tamdjursbesättningar – **detta kommer nämligen med största sannolikhet att leda till kraftiga öknings av skadorna och kostnader för skadeförebyggande åtgärder.**

3.3 Jaktförutsättningar

Förbundet konstaterar att utredaren nämner det belopp som olika undersökningar har framfört vad avser jaktens bruttovärde – att det uppgår till ca tre miljarder kronor per år. Utredaren nämner att en mindre del av detta värde utgörs av viltkött. Enligt en beräkning i en artikel i Dagbladet (Sundsvall) den 4 december 2010, beräknades dock enbart saluvärdet av älgköttet under jakten 2010-2011 uppgå till 600 miljoner kronor, dvs. hela 20 % av det totala värdet ovan. Härutöver finns ytterligare värden bl.a. inom eller kopplade till de verksamheter som bedrivs av yrkesjägarna i landet samt till vidareförädlingen av viltprodukter såsom viltkött och korv.

3.3.1 Hur påverkas jakten av rovdjursförekomst?

Utredaren konstaterar helt riktigt att diskussionen rörande rovdjur och jakt ofta förs utifrån dels vargens och björnens predation på älg respektive vargens och lodjurets predation på rådjur, dels utifrån vargens angrepp på löshund under eller i samband med jakt.

Förbundets synpunkt: Utredarens analys är **för ytlig och otillräcklig** för att kunna läggas till grund för beslut, dessutom är den **behäftad med faktafel**. Den enda kommentaren utredaren lämnar är att ”det finns metoder för att förebygga angrepp på hundar” och att ”några metoder som har angetts är pinglor, skyddshalsband och koppel”. Påståendena är tendentiösa och visar på att man inte har informerat sig tillräckligt om faktiska förhållanden: i) Pinglor medför dels att de djur hunden avses jaga, såsom älg, håller sig undan, varvid jakten försvåras, dels riskerar pinglorna att aktivt tala om för vargen var hunden finns och på så vis snarare öka risken för angrepp på hunden. ii) Skyddshalsband, som utredaren nämner, existerar överhuvudtaget inte som skydd mot rovdjursangrepp. Det som finns – dock endast som prototyper – är skyddsväst. Utvärdering av försök med prototyperna pågår och är alltså inte färdiga. iii) Koppel: En kopplad hund kan inte arbeta fritt, varvid jaktformen löshunds jakt omöjliggörs, vilket är särskilt olyckligt i norra Sverige där jakten bedrivs över stora sammanhängande jaktmarker och kan vara den enda effektiva jaktformen för att överhuvudtaget kunna komma åt älg (vilket i sig är en förutsättning för att åtminstone bromsa och helst minska de skogsskador som älgen orsakar). Det framstår som ytterst märkligt att utredaren alls nämner denna punkt, i synnerhet då den inte har forskats på.

3.3.2 Ekonomiska konsekvenser av rovdjursförekomst

Utredaren bedömer att stora värden årligen går förlorade på grund av rovdjursförekomst, och att majoriteten av förlusterna drabbar landsbygden på olika sätt. Samtidigt konstaterar man att det finns stora metodiska och praktiska svårigheter att mäta förlusterna inom jakten samt att det vore ett intressant forskningsuppdrag att försöka mäta dessa ekonomiska förluster.

Förbundets synpunkt: Förbundet instämmer i utredarens uppfattning att kostnaderna för jakten bör bli föremål för fördjupade undersökningar. Förbundet konstaterar med stor besvikelse att **den underlagsrapport som utredaren har beställt, ”Samhällsekonomiska kostnader av de fyra stora rovdjuren 1971-2009”, lider av stora brister**. En uppenbar brist är att författarna redan i inledningen markerar att **”förlorade jaktvärden på grund av den ökande konkurrens om bytesdjur som älg och rådjur som de ökande rovdjursstammarna ger upphov till” inte berörs i rapporten**. Förbundet anser att regeringen bör tillsätta en särskild utredning med uppdrag att på ett allsidigt och grundligt sätt analysera samtliga direkta och indirekta kostnader som de växande populationerna av de stora rovdjuren medför, och då särskilt kostnaderna för varg och lodjur, se även 3.2.2 ovan.

3.3.3 Hänsyn till jakt i rovdjursförvaltningen

Utredaren uppger att man ”erfarit att vissa grupper anser att staten bör kompensera de förluster som uppstår i samband med rovdjurens påverkan på jakten”. Utredaren citerar härvid Naturvårdsverkets slutsats: ”Jakträtten innebär inte äganderätt över det levande vilt som för tillfället vistas på marken, vilt är egendom endast som fångat eller dödat.” Utredaren delar Naturvårdsverkets bedömning och anser att det saknas grund för att det ska lämnas ersättning för rovdjurens predation på ”det allmänna viltet”.

Förbundets synpunkt: **Utredaren har, liksom Naturvårdsverket, inte förstått huvudpoängen bakom anspråken om ersättning för förluster pga. rovdjurens påverkan på jaktuttaget.** Det finns, i synnerhet i Svealand och Götaland, ett stort antal långsiktiga viltförvaltningar med målet att genom riktade jaktliga insatser, aktiv biotopvård etc. skapa förutsättningar för kvalitativa jaktbara stammar av (framförallt) olika klövvilt, med målet att denna verksamhet ska ge ekonomisk avkastning. Sådan näringsverksamhet – benämnt viltbruk – genererar en hel rad positiva följd effekter, såsom arbetstillfällen både i den jaktliga verksamheten som i kringverksamheter såsom restaurant/catering, hotell/annan övernattning, införskaffande av olika förnödenheter etc. Således är det **inte fråga om ett allmänt krav om kompensation för ett mindre jaktuttag pga. konkurrens med rovdjur, utan kravet avser full ersättning för den förlust som den av staten beslutade rovdjurspolitiken åsamkar näringsgrenen viltbruk.**

I **regeringsformen 2 kap. 15§** stadgas att ”ingen kan tvingas tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen”. Vidare stadgas att ersättning ska betalas till den som lider skada: ”den som genom expropriation eller annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom skall vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Sådan ersättning skall också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten”. Enligt expropriationslagen 4 kap. 1§ ska ersättningen motsvara marknadsvärdet: ”För en fastighet, som exproprieras i sin helhet, skall, i den mån inte annat följer av vad som sägs nedan, löseskilling betalas med ett belopp som motsvarar fastighetens marknadsvärde. Exproprieras en del av en fastighet, skall intrångsersättning betalas med ett belopp som motsvarar den minskning av fastighetens marknadsvärde, som uppkommer genom expropriationen. Uppkommer i övrigt skada för ägaren genom expropriationen, skall även sådan skada ersättas.”

Förbundets inställning är denna: Denna fråga avser i första hand varg och lodjur. Till att börja med måste fastställas huruvida det är ett angeläget allmänt intresse att vi i Sverige aktivt ska verka för att hysa växande stammar av stora rovdjur som inte är utrotningshotade, utan att få lov att aktivt förvalta dessa rovdjur i samklang med övrigt vilt i Sverige. Utredaren gör på sidan 31 i slutbetänkandet bedömningen att bevarandet av de fyra stora rovdjuren är ett väsentligt mål av allmänintresse som inte behöver ifrågasättas. Med utredarens resonemang som utgångspunkt, konstaterar Förbundet att det sannolikt kan betraktas som ett angeläget allmänt intresse att Sverige ska ha rovdjurspopulationer av viss storlek.

Man kan då inom ramen för den rovdjursförvaltning man utformar medvetet tillåta så pass stora populationer av varg och lodjur att dessa negativt påverkar aktivt förvaltade viltstammar. Denna negativa påverkan kan bli så stor att det motsvarar rekvisitet att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras samt att skada uppkommer som kan vara betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. **Förbundet menar att den drabbade näringsidkaren då ska var tillförsäkrad full ersättning för sin skada – dels i form av intrångsersättning motsvarande en eventuell minskning av berörd del av fastighetens marknadsvärde, dels i form av ersättning för annan skada, i detta fall den skada som åsamkas verksamheten viltbruk genom att underlaget – den aktivt förvaltade viltstammen – genom politiska beslut har decimerats eller försvunnit.**

3.4 Viltskådning

Utredaren hävdar att rovdjursturism på flera håll i världen är en stor och ekonomiskt lönsam turismnäring. Utredaren lägger samman rovdjursturism med skådning av andra däggdjur och fåglar och kallar näringen för viltskådning. Utredaren pekar på positiva bieffekter av viltskådning i form av t.ex. övernattnings- och restaurangbesök på landsbygden. Slutligen framför utredaren att viltskådningsföretag som livnär sig på ett eller några få vargrevir kan få stora problem med sin verksamhet om dessa revir minskas eller upphör genom beslut om jakt, och att länsstyrelser och viltförvaltningsdelegationer därför måste ta hänsyn till viltskådningsföretagens verksamheter vid beslut om jakt respektive beslut om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länet.

Förbundets synpunkt: **Viltskådningsföretagen som ägnar sig åt rovdjursturism avseende varg är synnerligen få och små. Varken deras verksamheter i sig eller de eventuella ekonomiska följdverkningar dessa verksamheter har kan mäta sig med de stora värden som vargen riskerar att ödelägga för vare sig jakten i allmänhet eller för viltbruk.** Det rör sig om på sin höjd ett par miljoner kronor som viltskådning på varg genererar idag, och mot bakgrund av vargens stora hemområden och behov av spårnö för att kunna följa dem, är potentialen att generera stora intäkter synnerligen begränsade. Dessa få miljoner kan jämföras med t.ex. de 3 miljarder kronor som utredaren själv framför är värdet på den svenska jakten.

Vidare utgör viltskådningsföretagande ett kommersiellt företagande med utnyttjande av allemansrätten. Kommersiell verksamhet med utgångspunkt från allemansrätten, utan uttrycklig överenskommelse med berörda fastighetsägare, har på senare tid blivit föremål för stark kritik. Att som utredaren föreslår, låta en verksamhet som pågår på en fastighet utan fastighetsägarens medgivande få påverka beslut om jakt respektive övergripande förvaltningsriktlinjer avseende rovdjurspopulationer som riskerar att medföra skada, eller redan orsakar skada, på fastighetsägarens egendom eller verksamhet är fullkomligt orimligt och strider mot det allmänna rättsmedvetandet.

Dessutom arrangeras redan idag viltskådning baserad på klövvilt, främst älg. **Utredaren torde alltså anse att ny viltåskådningsverksamhet baserad på varg ska prioriteras framför befintlig viltskådning på älg. Inte heller detta är rimligt. Viltskådning på älg har bl.a. pga. älgens oerhört stora symbolvärde för Sverige som (turist)nation avsevärt större sannolikhet för att vara framgångsrik och generera intäkter till lokalsamhället än vad viltskådning på varg någonsin kommer att få.**

3.5 Rovdjurens roll i ekosystemet

Utredaren bedömer att de stora rovdjuren tillhör den svenska faunan, att nuvarande populationsstorlekar har begränsad effekt på andra vilda arter (med lokala undantag) samt att förvaltningen av viltarterna, dvs. rovdjur och bytesdjur, bör vara samordnad och utgå ifrån ett ekosystemperspektiv.

Förbundets synpunkt: **Förbundet noterar att utredaren i sin övergripande beskrivning av viltförvaltning ur ett ekosystemperspektiv inte en enda gång nämner människorna.** Förbundet finner det anmärkningsvärt och symptomatiskt att utredaren så uppenbart förbiser människans roll och del i ekosystemet i egenskap av jägare och konsument av viltkött.

Förbundet tillstyrker utredarens idé om att all förvaltning av viltarterna, både rovdjur och bytesdjur, bör vara samordnad och ligga under ett och samma departement. Förbundet anser att det naturliga vore att detta samlade viltförvaltningsansvar förs till Landsbygdsdepartementet och att lämplig myndighet att ansvara för viltförvaltningsfrågor vore Skogsstyrelsen.

4.1.1 Bernkonventionen

Utredaren konstaterar att Bernkonventionen syftar till att främja mellanstatligt samarbete för att bevara vilda djur- och växtarter och livsmiljöer, samt skydda hotade flyttande arter.

Förbundets synpunkt: Schweiz har inlett ett politiskt arbete som syftar till att en stat som har skrivit under Bernkonventionen närsomhelst ska kunna ändra förhållandet till enskilda arter som orsakar problem i landet. Den av Schweiz föreslagna förändringar rör konventionens artikel 22. Dagens text stadgar att en stat när den ansluter sig till konventionen kan göra ett eller flera förbehåll beträffande vissa arter. Ändringsförslaget går ut på att möjliggöra för en konventionsstat att inte bara vid anslutningen utan när som helst kunna göra sådant förbehåll *i det fall den situation som rådde vid konventionens undertecknande uppenbarligen har förändrats*. Bakgrunden är att Schweiz när det anslöt sig till Bernkonventionen i september 1980 inte hade några vargar och därför inte gjorde något förbehåll för dessa. Idag är situationen helt förändrad, med omfattande angrepp på tamdjur och inskränkningar i människors trygghet.

Sverige gjorde likadant, man undertecknade Bernkonventionen förbehållslöst samma år, just för att vi inte hade några vargar (de sista försvann 1975). Finland, Baltikum och andra regioner med varg gjorde däremot förbehåll och har därför kunnat utforma en egen rovdjurspolitik.

För att det schweiziska förslaget ska kunna träda i kraft, fordras först godkännande av två tredjedelar av Bernkonventionens styrelse samt att det rekommenderas av ministerrådet. Därefter måste förslaget godkännas av alla stater som undertecknat konventionen.

Om ändringsförslaget går igenom avser Schweiz att när det har trätt i kraft göra ett formellt förbehåll, efter vilket beskattning av varg kan inledas.

Om ändringsförslaget inte går igenom kommer Schweiz att allvarligt överväga att utträda ur Bernkonventionen – vilket är fullt möjligt och helt och hållet avgörs av Schweiz självt. Avsikten skulle sedan vara att snart åter ansluta sig till Bernkonventionen, men i samband med den nya anslutningen göra ett formellt förbehåll avseende varg.

Förbundet anser att regeringen noga bör iaktta Schweiz agerande, och allvarligt överväga att följa det schweiziska exemplet, vilket alternativ man än väljer, och därmed uppnå frihet att skapa en mer regionalt anpassad rovdjurspolitik.

4.2.2 Syftet med art- och habitatdirektivet

Utredaren hävdar, med hänvisning till art- och habitatdirektivets artikel 2.1 - 2.3, att direktivet sätter bibehållandet eller återställandet av gynnsam bevarandestatus i främsta rummet samt att det inte är möjligt att tillämpa artikel 2.3 (som säger att åtgärder som vidtas i enlighet med direktivet ska ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag) på ett sådant sätt att målet med direktivet inte nås. Vidare påstås att gynnsam bevarandestatus i direktivet är ett mål som ska uppnås medan hänsyn ska tas till andra faktorer.

Förbundets synpunkt: Utredarens beskrivning av vilka krav art- och habitatdirektivet ställer är inte helt invändningsfri. Under den presskonferens som utredaren höll efter överlämnandet av utredningens slutbetänkanden till miljöministern den 3 april 2012, beskriver utredaren bl.a. de tre principer som legat till grund för betänkandet. Den första är gynnsam bevarandestatus. Den andra är den samiska befolkningen och de internationella förpliktelser som Sverige har att respektera avseende dess möjlighet att bedriva rennäring. Den tredje är de socioekonomiska faktorerna. Utredaren avslutar dock punkten om de faktorerna med följande resonemang (som här omförts från talspråk till skriftspråk):

- För mig, med min bakgrund, så känns det ganska konstigt att säga att "en livskraftig population" - som ju ändå på något sätt har omsatts i ett visst antal djur - pga. socioekonomiska faktorer ska vara hälften så många. Då har vi ju inte ett livskraftigt bestånd, så då är det väl - lite hårdtaget - inte någon större mening med att ha djuren överhuvudtaget.

Utredarens inställning torde förklara varför **utredningen inte har fullgjort det arbete som regeringen bad om i utredningens direktiv**. I direktiven skriver regeringen klart och tydligt att man vill ha en utvärdering av effekterna av den samlade rovdjursförekomsten, inbegripet människors attityder till rovdjur och rovdjurens funktion och ekologiska roll i ett ekosystemperspektiv, i syfte att formulera målnivåer för björn, varg, järv och lodjur. **Regeringen skriver också att "även de socioekonomiska förutsättningarna, dvs. hur rovdjurens närvaro påverkar förutsättningar för näringsliv, rekreation, fäboddrift och jakt och människors vardag måste beaktas"**.

Denna del av sitt uppdrag har utredaren enligt Förbundets förmenande inte utfört. Det är därför med stor tillfredsställelse som Förbundet noterat att regeringen den 7 juni 2012 beslutat att ge Kommittén för hållbar rovdjurspolitik för varg (Vargkommittén) ett utökat uppdrag att föra en dialog om socioekonomiska förutsättningar för rovdjursförekomster. Med socioekonomiska förutsättningar menar regeringen hur rovdjurens närvaro påverkar förutsättningar för näringsliv, rekreation, fäboddrift och jakt och människors vardag.

Förbundet anser det dock olyckligt att nu basera en långsiktig rovdjurspolitik på underlag som ännu inte är komplett, och uppmanar därför regeringen att uppdra åt Vargkommittén att avsevärt tidigare än augusti 2013 avrapportera dialogen om socioekonomiska förutsättningar för rovdjursförekomster - mot bakgrund av dess vitala betydelse som beslutsunderlag.

Vid tolkning av EU-direktiv läggs stor vikt vid den s.k. preamblen, dvs. den inledande texten som föregår direktivets artiklar. Redan i inledningen av art- och habitatdirektivets preambel fastslås att **det övergripande målet är 'hållbar utveckling'**, och att art- och habitatdirektivets huvudsyfte för att bidra till detta mål, är **att främja att den biologiska mångfalden bibehålls med beaktande av ekonomiska, sociala, kulturella och lokala behov**. Förbundet anser därför att utredarens syn är felaktig.

I Rio-deklarationen, som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro i juni 1992, tillkännagavs 27 principer. Princip 1 stadgar bl.a. att: ”I strävan mot en hållbar utveckling står människan i centrum.” **Det är Förbundets uppfattning att utredaren har resonerat felaktigt när han lyfter upp gynnsam bevarandestatus som ett överordnat upphöjt mål; att det istället är rimligt och i överensstämmelse med internationella konventioner och EU-direktiv att ta hänsyn till människors ekonomiska, sociala, kulturella och lokala behov som en integrerad del av de bedömningar som görs inom ramen för arbetet med den biologiska mångfalden.**

4.2.8 Sammanfattning (avseende Art- och habitatdirektivet)

Utredaren påstår att art- och habitatdirektivets syfte är att säkerställa den biologiska mångfalden genom att behålla och återställa en gynnsam bevarandestatus för livsmiljöer och vilda växter och djur.

Förbundets synpunkt: Detta stämmer inte. Enligt direktivets preambel är dess övergripande mål, som konstaterats ovan, ’hållbar utveckling’, vilket art- och habitatdirektivet ska bidra till genom att den biologiska mångfalden bibehålls med beaktande av ekonomiska, sociala, kulturella och lokala behov. Utredaren bortser i detta avsnitt konsekvent från de socio-ekonomiska faktorerna, vilket det borde vara ett minimikrav att uppmärksamma. Se i övrigt föregående stycke.

5. Mål för rovdjuren

Utredaren föreslår att 1. Ett övergripande och långsiktigt mål för rovdjurspolitiken antas med innebörd att rovdjurens gynnsamma bevarandestatus behålls eller återställs, att vargstammen sprider sig naturligt över Sverige och att vargens förekomst i renskötselområdet även fortsättningsvis i huvudsak begränsas till områden utanför åretruntmarkerna där den gör minst skada, 2. Bedömningar av rovdjurens bevarandestatus bör fastställas och utgöra grunden för myndigheternas förvaltning av rovdjuren, med inriktning att gynnsam bevarandestatus för varg och järv ska uppnås senast 2024, samt 3. Ansvariga myndigheter (och inte riksdag eller regering) bör besluta om miniminivåer och förvaltningsmål. Utredaren gör bedömningen att den politiska nivån anger ramar och övergripande mål medan myndigheter gör kvalificerade bedömningar och beslutar om miniminivåer och förvaltningsmål samt att hänsyn måste tas till dels EU-rätten och internationell rätt, dels de sociala och ekonomiska förutsättningarna i de områden där rovdjuren finns.

5.1 Vem ska besluta om olika typer av mål?

Utredaren anser att den politiska nivån, riksdagen eller regeringen, i första hand bör ange ramar och övergripande mål, och uttalar sedan att Sveriges övergripande mål bör vara att behålla eller återställa rovdjurens gynnsamma bevarandestatus samt att en ram för förvaltningen vore att bekräfta det tidigare beslutet att vargens förekomst i renskötselområdet ska begränsas till i huvudsak områden utanför åretruntmarker där den gör minst skada.

Utredaren anser vidare att rovdjurens bevarandestatus bör bedömas och fastställas av ansvariga myndigheter, vilka även bör besluta om miniminivåer för rovdjuren – alltså det minsta antal individer eller årliga föryngringar som förvaltningen ska syfta till att upprätthålla eller uppnå.

Förbundets synpunkt: Utredaren har visst fog för sitt övervägande rörande vem som ska besluta om olika typer av mål. Förbundet vill dock understryka att den politiska nivån bör gå längre i sina beslut om mål och ramar för förvaltningen än utredaren anser. Förbundet ansåg när arbetet med detta yttrande inleddes att den politiska nivån inför sitt val av övergripande mål för förvaltningen bör låta utföra demografiska sårbarhetsanalyser, dvs. måttet MVP (minsta livskraftiga population). Detta mått är vetenskapligt baserat, till skillnad från gynnsam bevarandestatus som innefattar bl.a. politiska överväganden rörande socioekonomiska konsekvenser – vilket utredaren dock konsekvent undvikit. Vidare bör politikerna avseende vargens förekomst i renkötselområdet öppna upp för vargförekomst utanför åretruntmarkerna samt besluta om generösa ersättningssystem till samerna för de skador detta kan medföra för renkötseln. Det förslag om en ”korridor” genom renkötselområdet som framförts är orealistiskt och bör snarast överges.

Även här noterar Förbundet med stor tillfredsställelse att regeringen den 31 maj 2012 uppdrog åt Naturvårdsverket att presentera kvantitativa sårbarhetsanalyser som tydliggör minsta livskraftiga population (s.k. MVP, minimal viable population) för varg, björn, järv och lo baserade på IUCN:s kriterium E. Naturvårdsverket la ut utförandet av uppdraget till forskarna inom Skandulv, dvs. de främsta och mest erfarna vargforskarna i Skandinavien. Uppdraget redovisades den 2 juli 2012 och innebär i korthet att MVP med nuvarande förutsättningar är 40 individer samt att vid väldigt stora, i verkligheten tidigare inte observerade, katastrofscenarier är MVP 100 individer.

Vad beträffar de invändningar som har framförts mot sårbarhetsanalysens resultat, vill Förbundet poängtera följande:

- Skandulvs analys bygger på faktiska data från den svenska vargstammen mellan 1998 och 2011 – alltså riktiga siffror och inga antaganden
- Genom att använda sig av fakta från verkligheten har vargstammens nuvarande bristande genetiska status automatiskt inkluderats i analysen – dock har i enlighet med uppdragets utformning inte aktiva insatser för förbättring av vargstammens genetiska status beaktats. Forskarna poängterar särskilt att arbetet med genetisk förstärkning av vargstammen behöver fortsätta. En slutsats är alltså, vilket inte alla har förstått, att om vargstammens genetiska status förbättras (vilket bl.a. leder till högre reproduktion), så kan MVP-talet vara lägre än vad Skandulvs analys visar.

Politikerna kan nu med utgångspunkt från MVP-analysens resultat om 40 individer, och en påskyndad rapport från Vargkommittén avseende de socioekonomiska faktorerna, fastställa en gynnsam bevarandestatus som ligger nära 40 individer. Eller nära 100 individer om man vill ha hängsle och livrem rörande sannolikheten för katastrofscenarion. Därefter kan en populationsbegränsande jakt, som undantar vargrevir med genetiskt särskilt värdefulla individer, inledas redan under 2013. Här är det viktigt att påpeka vad Dag Lindgren, prof em i genetik, skrivit i sin blogg den 3 juli 2012: ”För att åstadkomma sänkt inavel måste gynnsam bevarandestatus deklarerar med ett ganska lågt vargantal! Inaveln reduceras med tillförsel av vargar med ”nytt blod” (genetiskt effektiva migranter). En migrant reducerar inaveln mer ju mindre populationen är, eftersom de ”nya” generna från migranten då blir en större del av populationens gener. Selektiv jakt som skyddar revir med genetiskt värdefulla vargar förstärker effekten av migranter. Sammantaget fyrdubblas effekten av migranterna om beståndsbegränsande förvaltningsjakt accepteras vid några hundra vargar, dvs gynnsam bevarandestatus formuleras så det medger omfattande förvaltningsjakt 2013. Att sänka inaveln anses allmänt viktigare än att öka vargantalet och rovdjursutredningen ville FÖRST sänka inaveln och DÄREFTER öka vargantalet.”

Förbundet är mycket tveksamt till utredarens resonemang kring begreppen miniminivå och förvaltningsnivå. Med miniminivå avser utredaren det minsta antal individer eller årliga föryngringar som förvaltningen ska syfta till att upprätthålla eller uppnå. För art som uppnått gynnsam bevarandestatus är miniminivån i princip samma som det antal som krävs för gynnsam bevarandestatus. I de län där förvaltningen rent praktiskt sker, anser utredaren att miniminivåerna ska kompletteras med förvaltningsmål, särskilt för arter som uppnått gynnsam bevarandestatus. Ett förvaltningsmål måste antalsmässigt ligga över länets miniminivå. Om Förbundet förstår utredaren rätt, så ska den faktiska förvaltningen av rovdjuren alltid syfta till att ha ett mål över miniminivån – men ospecificerat hur långt över. **Förbundet invänder mot denna syn, och konstaterar än en gång det anmärkningsvärda faktum att utredaren inte nämner de socio-ekonomiska faktorerna som grund för modifiering av miniminivåer och nivån för gynnsam bevarandestatus.**

5.2 Principer för att bestämma målen

Utredaren sammanfattar de socio-ekonomiska hänsynen genom att konstatera att rovdjurens förekomst orsakar negativa sociala och ekonomiska konsekvenser i delar av landet och för visa näringar och verksamheter. Han hävdar att konsekvenserna ofta går att förebygga eller förhindra, men att det när detta inte är möjligt finns anledning att ta hänsyn till de sociala och ekonomiska konsekvenserna främst genom geografisk omfördelning eller förlängd tid för uppnående av målen. Han understryker också att samtidigt som dessa negativa konsekvenser av rovdjursförekomst beaktas måste också de positiva konsekvenserna av rovdjuren för andra näringar och verksamheter tas i beaktande.

5.3 Avvägningar

Utredaren anser att statens hänsyn till socioekonomiska konsekvenser i första hand ska tas genom erbjudande om bidrag för att enskilda företag och verksamheter ska kunna skydda sig mot rovdjursangrepp. Ytterligare hänsyn kan tas genom beslut om skydds jakt, i vissa fall licensjakt, för att minimera skador samt betala skadestånd ifall skada ändå uppkommer.

Förbundets synpunkt: Utredaren har uppenbart inte insett hur stora värden som äventyras av i synnerhet varg- men även lodjursförekomst. Han verkar inte heller ha insett vilka enorma kostnader det kommer att medföra att på ett seriöst sätt försöka förebygga eller förhindra de negativa konsekvenserna. **Vad utredaren faktiskt säger är att han i praktiken inte tillmäter de sociala och ekonomiskt negativa konsekvenserna någon egentlig betydelse.** Referensen till de näringar som kan påverkas positivt av rovdjursförekomst, dvs. de i jämförelse med övriga negativt berörda verksamheter ytterst marginella s.k. viltskådningsverksamheter som ägnar sig åt just vargskådning, står i bjärt kontrast till de långt större negativa konsekvenserna som drabbar den stora majoriteten av de landsbygdsbor som berörs. **Landsbygdsborna lever med den ständiga oron för sina barn, sina tamdjur och för sänkta fastighetsvärden och intäkter pga. vargförekomsten.**

5.4.1 Övergripande mål

Utredaren föreslår ett övergripande och långsiktigt mål som lyder: ”Den svenska rovdjurspolitiken syftar till att behålla eller återställa den gynnsamma bevarandestatusen för björn, järv, lodjur och varg. Målet för vargstammens utbredning ska även fortsättningsvis vara att stammen på naturlig väg sprider sig över landet, men att dess förekomst i renskötselområdet i huvudsak begränsas till de områden utanför åretruntmarkerna där den gör minst skada.”

Förbundets synpunkt: Förbundet avstyrker vissa nyckelformuleringar i förslaget, och anser att gynnsam bevarandestatus ska ersättas med minsta livskraftiga population (inklusive viss mycket snäv säkerhetsmarginal) samt att vargstammens utbredning först och främst av socioekonomiska skäl måste begränsas söderut och istället tillåtas etablera sig där den gör minst skada ur ett socioekonomiskt perspektiv och där befolkningen är mycket gles, t.ex. i de stora skogsområdena i norra Sverige. På så vis skulle dels stora kostnader kunna undvikas då södra Sverige hyser majoriteten av landets tamdjursbesättningar och befolkningskoncentrationer samtidigt som inflöde av genetiskt viktigt material till den inavlade vargstammen skulle underlättas genom att vargarna koncentreras till de norra delarna av landet.

Förbundets förslag till övergripande och långsiktigt mål är istället: **Den svenska rovdjurspolitiken syftar till gynnsam bevarandestatus genom att med beaktande av socioekonomiska hänsyn i möjligaste mån behålla eller återställa minsta livskraftiga population (MVP) för björn, järv, lodjur och varg. Målet för vargstammens utbredning ska vara en mycket gles förekomst i Svealand och Götaland samt möjlighet att etablera sig även i renskötselområdet utanför åretruntmarkerna.**

5.4.2 Fastställande av bevarandestatus och inriktning

Utredaren konstaterar att björn och lodjur redan har gynnsam bevarandestatus medan han för järv och varg föreslår mål i form av minst 133 föryngringar för järv senast 2024 respektive minst 45 föryngringar för varg också senast 2024.

Förbundets synpunkt: Med hänvisning till tidigare resonemang anser Förbundet att den nyligen av Skandulv utförda analysen av MVP ska utgöra grunden för fastställande av gynnsam bevarandestatus i kombination med en analys av de socioekonomiska konsekvenserna av rovdjursförekomst – alltså samtliga samhällets och enskildas direkta och indirekta skador och olägenheter av rovdjursförekomst. **Förbundet kan inte se annat än att antalet vargar som fordras för gynnsam bevarandestatus kan fastställas till ett antal motsvarande eller bara något överstigande MVP.**

Beträffande de förslag till mål som anges i slutbetänkandet avseende **björn, järv och lodjur**, ansluter sig Förbundet till LRF:s syn.

6.1 Regional förvaltning

Utredaren föreslår att Naturvårdsverket får fördela miniminivåer för varje stort rovdjur till varje län, som dessa ska upprätthålla eller uppnå, att varje län ska få yttra sig över Naturvårdsverkets förslag till länsvisa miniminivåer innan de beslutas samt att samverkansråden roll förändras. Vidare föreslås en översyn av viltförvaltningsdelegationernas beslutskompetens, ansvar och arbetsuppgifter.

Förbundets synpunkt:

Förbundet tillstyrker att samverkansrådets uppgifter i fastställandet av nivåer slopas. Förbundet anser även att indelningen i regionala rovdjursförvaltningsområden i formell bemärkelse ska slopas.

Förbundet anser inte att utredningens förslag till hur miniminivåerna ska fastställas uppfyller ambitionen att regionalisera rovdjursförvaltningen; i utredningens förslag sägs att det regionala inflytandet i förvaltningen behålls genom att viltförvaltningsdelegationerna ska kunna yttra sig över Naturvårdsverkets förslag till miniminivåer innan nivåerna fastställs av Naturvårdsverket. Detta inflytande löper stor risk att i praktiken bli en chimär, ett spel för galleriet. Förbundet anser att det vore bättre att vända på ordningen; att istället låta respektive läns viltförvaltningsdelegation ta fram förslag till miniminivåer, låta Naturvårdsverket yttra sig över dem, och sedan låta viltförvaltningsdelegationen fastställa nivåerna med beaktande av Naturvårdsverkets synpunkter.

Utredaren vill etablera ett enhetligt begrepp i förvaltningssammanhang; miniminivåer. Förbundet anser det lovvärt, men anser också att detta inte räcker då det fortfarande kommer att bli diskussion kring skillnaderna mellan miniminivå respektive gynnsam bevarandestatus. Förbundets förslag till arbetsgång för fastställande av nivåerna för rovdjuren är att dels göra en demografisk sårbarhetsanalys, dels identifiera de socio-ekonomiska konsekvenserna av rovdjursbestånden, och därefter sammanväga dessa analyser till en miniminivå för respektive rovdjursslag i respektive län. Det är här **avgörande att det sker länsvisa – eller regionvisa – utredningar av de socioekonomiska konsekvenserna av rovdjursförekomst**. Om så ej sker, torde inte kunskapsbaserade länsvisa miniminivåer kunna fastställas. Sammanvägningen av dessa analyser ska göras av viltförvaltningsdelegationerna, men Naturvårdsverket ska ges i uppdrag att ombesörja utförandet av analyserna samt förse delegationerna med erforderligt underlag för sammanvägningarna.

Förbundet tillstyrker utredningens förslag om att viltförvaltningsdelegationernas ansvar och arbetsuppgifter behöver tydliggöras. Förbundet har fått signaler från flera viltförvaltningsdelegationer om att rollfördelningen är oklar, vilket i allt för många fall medför att länsstyrelsens tjänstemän i praktiken sätter viltförvaltningsdelegationen ur spel genom att själva fatta de beslut som delegaterna anser ryms inom deras mandat enligt förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer. Effekten blir att **syftet med viltförvaltningsdelegationerna, att öka det regionala beslutsfattandet och stärka det lokala deltagandet i rovdjursförvaltningen, förfelas**. Avseende sättet på vilket viltförvaltningsdelegationernas ansvar och arbetsuppgifter ska tydliggöras anser Förbundet att detta **måste göras av regeringen genom förändringar och kompletteringar i nyssnämnda förordning**. Förbundet anser inte att de nödvändiga förändringarna bör åtgärdas genom vare sig föreskrifter och/eller allmänna råd från Naturvårdsverket eller en handbok för delegationerna utarbetad av länsstyrelserna under medverkan av Naturvårdsverket. Både Naturvårdsverket och länsstyrelserna spelar egna aktiva roller i förhållande till viltförvaltningsdelegationerna, så Förbundet anser att denna fråga måste upp till regeringsnivå för att få en fristående, objektiv förändring till stånd.

Förbundet anser vidare, liksom utredningen, att även viltförvaltningsdelegationernas sammansättning måste ses över, men Förbundet anser att detta bör göras med en annan utgångspunkt än utredningens dito. Medan utredningen fäster stor vikt vid naturvårdsintressets representanter påstående om att de har för litet inflytande i förhållande till jägarintresset, vilket den beställda studien också påstås påvisa, så anser Förbundet att detta är fel infallsvinkel. **Den viktigaste aspekten av sammansättningen har både utredningen och studien helt missat**. Viltförvaltningsdelegation ska i de sydsvenska länen för närvarande (i princip) bestå av landshövdingen, fem politiker, en polis och sex ledamöter föreslagna av intresseorganisationer av olika slag.

Av samtliga 13 ledamöter är det endast två, de som representerar ”ägare och brukare av jordbruksmark” samt ”skogsnäringen”, som ger en röst åt dem som bär konsekvenserna av rovdjurspolitiken, i form av bl.a. sänkta fastighetsvärden på sina fastigheter, ”praktiska näringsförbud” för viltbruk och kraftigt beskurna näringsverksamheter i form av t.ex. gårdar som får avveckla eller dra ned på sina fårbesättningar. Förbundet vill här understryka att jakträtten, både utövandet av jakt och den ekonomiska avkastningen av jakt, tillhör fastighetsägaren. När det jaktliga värdet av en fastighet drabbas är det alltid i slutänden fastighetsägaren som drabbas. Det mer renodlade jägarintresset drabbas också – när jaktutövandet har förtvinat och kraftigt reducerats – då säger jaktarrendatorn upp sig alternativt avvecklar yrkesjägaren sin verksamhet, vilket i båda fallen leder till långsiktigt uteblivna intäkter och försämrat netto för fastighetsägaren.

Det är Förbundets bestämda uppfattning att det inte är rimligt med så ojämlig representation i viltförvaltningsdelegationen för brukarna, dem som i praktiken bär landets rovdjurspolitik på sina axlar, jämfört med betraktarna, övriga intressenter som tycker att rovdjuren ska öka på andras bekostnad, samtidigt som de själva slipper leva med konsekvenserna av sina preferenser. **Då detta i grunden rör frågan om respekten för och upprätthållandet av äganderätten samt landsbygdsbefolkningens brukande av sina resurser, anser Förbundet att jord- respektive skogsbruket måste få en tyngre representation i viltförvaltningsdelegationerna i förhållande till övriga intressenter, i form av två representanter vardera**

6.2 Genetisk förstärkning

Utredaren för fram ett antal förslag som syftar till att stärka den svenska vargstammens genetiska status.

Förbundets synpunkt: Förbundets inställning är att den enda verkligt fungerande åtgärden för att förstärka vargstammens genetiska status, med hänsyn till de socioekonomiska konsekvenserna, är att koncentrera vargstammen till områden där (i) vargstammen mot bakgrund av de socioekonomiska konsekvenserna åsamkar minst samlad skada och olägenhet samt (ii) där vargstammen med större sannolikhet kan förväntas att på naturlig väg, genom östligt inkommande vargar, kan uppnå de genetiska målen. En avgörande fråga skulle här kunna vara: Skulle ett svenskt Yellowstone kunna lösa problematiken?

Mot bakgrund av att en allt bättre genetisk status för den svenska vargpopulationen kan motivera en lägre MVP och därmed en lägre gynnsam bevarandestatus, accepterar Förbundet dock aktiva insatser för förbättrande av den genetiska statusen – inom rimliga gränser för åtgärdernas kostnadseffektivitet.

6.2.2 Naturlig invandring med assistans

Förbundet konstaterar att utredaren i ett resonemang kring en eventuell ”korridor” (s. 102) anser att detta i förlängningen kan leda till ”störd betesro och försämrad produktion” för rennäringen, vilket ”både ur ett ekonomiskt och djuretiskt perspektiv” är ”en tveksam lösning”. Detta resonemang måste naturligtvis vara lika giltigt för fårägare i södra Sverige, men den slutsatsen borde kunna dras också i slutbetänkandet.

Förbundet **tillstyrker utredarens förslag** om att låta närmare utreda möjligheten att i **civilrättsliga avtal, liknande naturvårdsavtalen som kan tecknas mellan Skogsstyrelsen och enskilda skogsägare, reglera utsättning eller etablering av varg och ersättningen för detta**. Förbundet vill särskilt understryka att sådana avtal, om de kommer till stånd, alltid **ovillkorligen måste vara frivilliga och vara förenade med ordentligt tilltagna ersättningsnivåer**, precis som utredaren påpekar. **Stor hänsyn måste också tas till omgivande markägare och deras situation**. Förbundet vill avslutningsvis påpeka att det ser denna typ av lösning i första hand som ett sätt att **etablera varg i norra Sverige utanför renskötselområdets åretruntmarker**.

6.2.4 Flytt och utsättning av varg

Utredaren resonerar i avsnittet ”Utsättning av valpar under 2012” kring det faktum att utsättning av varg enligt jaktförordningen 41 § kräver tillstånd från markägaren och jakträttshavaren (om inte denna är samma som markägaren).

Förbundets synpunkt: Utan att lägga något skarpt förslag, anser utredaren att ”detta krav om dubbla godkännanden kan äventyra hela utsättningsarbetet”. Förbundet vill här tydligt markera att **jaktförordningen 41 § inte på några som helst villkor bör försvagas**. Den är ett **uttryck för skyddet för äganderätten och på så sätt en förlängning av regeringsformen 2 kap. 15 §**. Vidare torde en försvagning av jaktförordningen 41 § innebära att acceptansen för den statliga rovdjurspolitiken uttraderas bland markägare och jakträttshavare.

6.3 Ekonomisk kompensation

Utredaren gör bedömningen att de olika bidrags- och ersättningssystemen för skada på tamdjur i huvudsak fungerar, men att mindre förbättringar av systemet är möjliga och önskvärda.

Utredaren gör senare i texten vissa ställningstaganden, såsom att ”ersättningarna ska så långt som möjligt täcka de kostnader som uppstår för näringsidkande tamdjursägare”, att ”ersättningssystemen måste vara rättvisa, transparenta och tillräckliga” samt att utredaren gör bedömningen att ”genomförandet av rovdjurspolitiken måste få kosta om det ska finnas acceptans”. Även om utredaren resonerar kring att rovdjuren är naturliga inslag i faunan och att staten därför inte självklart ska stå för alla kostnader vid skador, landar utredaren ändå i att staten i huvudsak bör stå för de kostnader som rovdjuren orsakar i och med att rovdjuren ökar snabbt i antal, med statens goda minne och baserat på aktiva åtgärder för att så ska ske. Utredaren slår också fast att staten måste ”sträva efter att ha så enkla regler och bidragssystem att de administrativa kostnaderna för näringsidkare blir så små som möjligt”.

Förbundets principiella inställning framgår under avsnitt 3.3 ovan. Viltstammar är inte något som kommer av sig själv, utan de beror i stor utsträckning på mångårig aktiv viltförvaltning med sikte på ekonomisk avkastning – viltbruk. Det är därför en **nödvändighet att ersättningssystemet vidgas till att omfatta inte bara tamdjurshållningen utan även den aktiva viltförvaltningen**. Dagens system avseende tamdjurshållningen, med en kombination av ersättningar för skada och skydds jakt, **måste omfatta även den aktiva viltförvaltningen**.

6.3.2 Ekonomisk kompensation för skada på andra tamdjur än ren

Utredaren konstaterar att huvudprincipen är att viltskador (alltså skador på tamdjur orsakade av vilt) kan och ska förebyggas, varefter konstateras att viltskadeanslaget överlag fungerar bra men kan förbättras på några områden. Utredaren anser att lämpliga områden för vargetablering i södra Sverige bör identifieras av länsstyrelserna varefter skadeförebyggande åtgärder bör prioriteras inom de områdena.

Förbundets synpunkt: Utredaren påstår att det finns effektiva metoder för att förebygga rovdjursangrepp på den intensiva tamdjurshållningen i södra Sverige. Förbundet delar inte denna uppfattning, varken från en praktisk utgångspunkt eller med hänsyn till kostnaderna. Det finns flera vittnesmål som visar att s.k. rovdjursavvisande stängsel inte är så effektiva skyddsanordningar som utredaren och andra påstår. Och kostnaderna för skadeförebyggande åtgärder, och då i synnerhet rovdjursavvisande stängsel, riskerar att bli oerhört mycket större än vad utredaren har insett. Genomsnittlig stängsellängd för en svensk fårgård har uppgivits vara ca 4 000 meter och det finns ca 10 000 fårgårdar i landet, alltså uppgår den teoretiska totalkostnaden till över 2 miljarder kronor. Anslagen från Jordbruksverket till länsstyrelserna inom ramen för landsbygdsprogrammet kommer inte att räcka till – på långa vägar.

Det är i sig bra att storleken på bidrag till rovdjursstängsel har höjts från 20 kr per meter till 50 kronor. Praktiska exempel ger dock vid handen att de faktiska kostnaderna för material och uppförande kan uppgå till uppemot 85 kronor per meter stängsel. Utvecklingen bör därför noga följas och beredskap finnas att höja bidraget ytterligare utöver de 50 kronor som nu utgår om det visar sig att det även fortsättningsvis uppförs för lite sådant stängsel.

Förbundet anser **utredarens syn på tamdjursägarnas kostnader för underhåll av de rovdjursavvisande stängslen otillfredsställande**. Utredaren erkänner problematiken men föreslår bara att man löser problemet inom ramen för kommande översyn av landsbygdsprogrammet. Förbundet anser att frågan måste få en konkret lösning. **Ett enkelt sätt vore att en tamdjursägare som erhåller bidrag för uppförande av rovdjursavvisande stängsel därefter erhåller ett årligt löpmeterbaserat skötselbidrag, mot att tamdjursägaren då t.ex. i fem år i taget åtar sig att hålla stängslet funktionsdugligt. Jämför miljöåtagandena inom lantbruket.**

6.4.1 Rovdjursinformation en del av rovdjursförvaltningen

Utredaren påstår att (bl.a.) viltförvaltningsdelegationerna har ett övergripande ansvar att förankra rovdjursförvaltningen och de beslut som fattas. Vidare påpekas den centrala roll som länsstyrelsens handläggare och besiktningsmän har vid information om och hantering av skador på tamdjur och förebyggande åtgärder samt påpekas Viltskadecenters betydelse. Även vikten av allmän information om rovdjurs lyfts fram.

Förbundets synpunkt: Det är **direkt felaktigt att påstå att viltförvaltningsdelegationerna är delansvariga för förankringen av rovdjursförvaltningen; inget sådant uppdrag framgår av förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer**. Förbundet instämmer helt i den centrala roll som länsstyrelsens tjänstemän spelar i rovdjursförvaltningens mer praktiska del. Därför är det oerhört viktigt att tjänstemännen får en gedigen utbildning om rovdjursförvaltningen och inte bara lär sig de genetiska argumenten utan även betydelsen av och möjligheten att ta hänsyn även till de socioekonomiska konsekvenserna av rovdjuren.

Förbundet vill understryka att Viltskadecenters uppdrag är oerhört viktigt för uppbyggandet av ytterligare kunskap runt den praktiska rovdjursförvaltningen.

Vad avser den allmänna informationen, anser Förbundet att det är av avgörande betydelse för att överbrygga den fördjupade klyftan mellan landsbygds- och stadsbefolkning i rovdjursfrågan, och i synnerhet vargfrågan, att upplysa dem som inte lever med de stora rovdjuret om de sociala och ekonomiska konsekvenserna av detta.

Förbundet befarar att när utredaren använder begreppet ”saklig rovdjursinformation” så innefattas inte dessa aspekter, vilket vore oerhört olyckligt. **En större insikt hos stadsbefolkningen kan leda till en ömsesidig förståelse och på sikt även en ökad rovdjursacceptans hos dem som ska leva med rovdjuret.**

6.4.3 Akutgrupper

Utredaren beskriver akutgrupperna i Dalarna respektive Värmland, och föreslår att permanenta akutgrupper bör införas i fler län i mellersta Sverige samt att en delad rörlig resurs ska finnas att tillgå för övriga län. Vidare föreslås ökade resurser för detta syfte.

Förbundets synpunkt: Givet att problemen med i synnerhet varg kommer att öka kraftigt i hela mellersta och södra Sverige, **tillstyrker Förbundet utredarens förslag i dessa delar.**

6.5.1 Förvaltningen av varg

Utredaren anser dels att den nationella förvaltningsplanen för varg, inte minst mot bakgrund av vargstammens snabba tillväxt, måste visa att populationsbegränsande jakt på varg är nödvändig och att alternativ saknas, dels att så länge gynnsam bevarandestatus inte har uppnåtts bör länsstyrelsen ansvara för genomförandet av populationsbegränsande jakt med egen eller inhyrd personal. Dock anser utredaren att så länge ingen genetisk förstärkning sker i vargstammen, är det olämpligt att begränsa tillväxten i alltför hög grad.

Förbundets synpunkt: Förbundet **tillstyrker att populationsbegränsande jakt möjliggörs. Förbundet invänder dock mot utredarens reservation avseende populationsbegränsande jakt innan vargstammens genetiska status har förstärkts.** Vargstammens tillväxttakt är mycket hög, och det finns flera forskare som har påpekat att ju större vargstammen blir innan den når en lägre inavelsgrad, ju svårare kommer det att bli att sänka inavelsgraden. Lite förenklat: **ju mindre vargstammen är, desto större genomslag får nytt, obesläktat avelsmaterial i vargstammen.** Dessutom kommer negativa socioekonomiska konsekvenser att öka exponentiellt i takt med vargstammens ökning och utbredning söderut i landet. Vargstammens storlek bör alltså istället aktivt hållas på en relativt låg nivå till dess att den genetiska förstärkningen har uppnåtts. Utredarens ståndpunkt i detta avseende är svår att förstå och måste avvisas.

Förvaltningen av vargstammen måste bedrivas med målet 2024 för ögonen; alltså att vi år 2024 har en genetiskt frisk vargstam – oavsett vilket antal vargar vargstammen ska bestå av. Alltså måste vi börja bedriva en aktiv populationsbegränsande jakt redan nu. Detta förstärks av det faktum att Skandulvs rapport om MVP för varg pekar på att en vargstam om 40 individer räcker – eller 100 individer om man önskar säkerhetsmarginal för katastrofscenario.

Förbundet **avstyrker utredarens förslag om att länsstyrelsen bör genomföra jakt efter varg med egen eller inhyrd personal**, till dess att vargstammen har uppnått gynnsam bevarandestatus. Både markägare och jägare är professionella och fullt kapabla att utföra denna jakt. Endast i undantagsfall torde uppkomma faktiskt behov för länsstyrelse att genomföra jakt efter varg med egen eller inhyrd personal, och i sådana fall efter samråd med berörd/a markägare.

Förbundet anser det av flera skäl vara **mycket olämpligt att tillskapa anställda eller inhyrda statliga avlivningspatruller för varg**, bl.a. pga. att dessa skulle bedriva jakt över ett större område utan hänsyn till jakträttsgränser med åtföljande problem med t.ex. säkerheten om jakträttshavare samtidigt bedriver annan jakt. Istället bör det i länsstyrelsens beslut om populationsbegränsande jakt tydligt anges inom vilket geografiskt område som jakträttshavarna får medverka till populationsbegränsande jakt. Dock bör det beredas möjlighet för jakträttshavare att aktivt be länsstyrelsen om personell hjälp med genomförandet av sådan jakt.

6.5.2 Skydds jakt

Utredaren anser att alla som ansöker om skydds jakt ska behandlas lika, och därför oavsett länsstillhörighet inte ska behöva betala för skydds jaktansökan. Vidare anses att staten bör ta ansvaret för utförandet av skydds jakt på de fyra stora rovdjuren.

Förbundets synpunkt: Förbundet **instämmer fullt ut i utredarens resonemang kring rättssäkerhetsperspektivet**; att principen för kostnader kopplade till genomförande av skydds jakt ska vara att alla som får skydds jakt beviljad ska behandlas likvärdigt och inte belastas av kostnader, oavsett vilket län man bor i. Förbundet **tillstyrker förslaget om ökade anslag för detta syfte, men ifrågasätter starkt om det föreslagna beloppet är tillräckligt**.

Förbundet **avstyrker dock att staten i alla lägen bör ansvara för utförandet av skydds jakt efter de fyra stora rovdjuren**. Förbundet hänvisar här till de under 6.5.1 in fine framförda synpunkterna.

7.1 Omfattningen av den illegala rovdjursjakten

Utredaren hävdar att forskningen visar att omfattande illegal jakt på de stora rovdjuren fortfarande pågår samt att andelen björn, järv och lodjur som dör pga. illegal jakt inte har minskat men att andelen varg som dödas illegalt har minskat. Samtidigt säger man att antalet brott som begås mot de stora rovdjuren inte har minskat. Utredaren gör en poäng av att antalet anmälda brott avseende illegal rovdjurs jakt har ökat kraftigt.

Förbundets synpunkt: Det finns olika syn på metodiken för beräkning av hur många rovdjur som mister livet pga. illegal jakt. Förbundet konstaterar i all enkelhet att **en rovdjurs politik som vinner bred och allmän acceptans framförallt bland dem som berörs av rovdjuren skulle minimera den illegala jakten**.

7.2 Grov organiserad brottslighet

Utredaren anser att staten genom Naturvårdsverket bör föra talan om skadestånd i de fall grova jaktbrott mot de stora rovdjuren har begåtts.

Förbundets synpunkt: Förbundet **avstyrker förslaget**. Då undviks också gränsdragningsproblem i de situationer då otillåtet dödande av rovdjur har skett pga. att den enskilde har missförstått rätten till skydds jakt – en situation som utredaren inte anser bör föranleda någon skadeståndstalan.

7.4 28 § jaktförordningen

Utredaren föreslår att den som dödat ett rovdjur med stöd av 28 § jaktförordningen framdeles ska anmäla händelsen till länsstyrelsen och inte till polisen.

Förbundets synpunkt: Förbundet **instämmer i utredarens beskrivning av de obehag som den som tvingas tillgripa 28 § kan utsättas för**. Förbundet **tillstyrker förslaget om anmälan till länsstyrelsen istället för till polisen**. Förbundet vill understryka, att om regeringen vid sin bearbetning av slutbetänkandet kommer fram till att förslaget faktiskt får kostnadseffekt för länsstyrelserna, så måste man likväl mycket allvarligt överväga detta ändringsförslag. **De resurser som idag tilldelas polisen för denna hantering, bör i framtiden anslås till länsstyrelserna för att finansiera deras beredskap för denna uppgift**. Dagens system medför nämligen mycket obehagliga situationer för de personer som bara vill freda sina tamdjur men istället per automatik blir föremål för misstankar om grovt jaktbrott och får sina jaktvapen beslagtagna.

8 Översyn av lagstiftningen

Utredaren föreslår att en utredning tillsätts för en översyn av jaktlagstiftningen i syfte att göra den modern i språk och uppbyggnad samt att med utgångspunkt från artskyddsreglerna också se över skogsvårdslagen och miljöbalken, och i viss mån även fiskelagen. En uppgift för en sådan utredning föreslås vara att utreda om det är lämpligare att samla regler som berör skyddade arter i miljöbalken istället för som idag i parallella lagstiftningar.

8.3.1 Allmänt (om behovet av en översyn)

Förbundets synpunkt: Förbundet **tillstyrker i princip att man genomför en översyn av jaktlagstiftningen i syfte att – utan materiella förändringar – modernisera dess språk och struktur samt att utforma lagtexten så att det tydliggör framgår vad som är tillåtet och inte**.

8.3.3 Skillnader mellan jaktlagstiftningen och miljöbalken

Förbundet **avstyrker bestämt förslaget att de artskyddsrelaterade reglerna även fortsättningsvis koncentreras till miljöbalken**. Även om terminologin i miljöbalken och jaktlagstiftningen harmoniseras, kvarstår fortfarande problematiken med regler i olika lagkomplex och med olika departement som högst ansvarigt. Förbundet **anser att de jakt- och artskyddsrelaterade reglerna bör hållas samman**, bl.a. för att det behövs en koppling mellan viltförvaltning i stort och förvaltning av de stora rovdjuret samt för att åtgärda det faktum att jaktfrågorna idag är uppdelade på två departement, vilket är mindre lyckat och skulle fortlöpa om regeringen följer utredarens förslag. Förbundet **förordar därför** i (i) att **samtliga jakt- och artskyddsrelaterade frågor samlas i jaktlagstiftningen**, förslagsvis med artskyddsreglerna som en egen avdelning i jaktlagen, (ii) att hela jaktlagstiftningen (inklusive artskyddsreglerna) inordnas under **landsbygdsdepartementet**, samt (iii) att ansvarig myndighet för detta område under departementet blir **Skogsstyrelsen**. Avslutningsvis konstaterar Förbundet att **i princip all jakt idag i grunden bygger på idén om en långsiktig förvaltning av viltet**.

8.3.4 Överklagande- och talerätt

Förbundet har i princip inte någon invändning mot en översyn av överklaganderegler i syfte att skapa struktur i det idag något spretiga regelverket rörande överklaganden. Förbundet anser dock att en översyn **noga måste överväga att det vid beslut om skydds jakt, oavsett om det rör skydds jakt efter t.ex. älg eller varg, så måste beslutsgången vara snabb och effektiv för att de skador som viltet ifråga orsakar snabbt ska kunna åtgärdas**.

Beträffande talerätsreglerna anser Förbundet att det är viktigt att hålla fast vid den förvaltningsrättsliga principen som fastslås i jaktförordningen om att **beslut får överklagas av de som beslutet berör och förutsatt att det har gått dem emot.**

10.1 Vad kostar rovdjursförvaltningen?

Utredaren hävdar att de årliga statliga kostnaderna för rovdjursförvaltningen uppgår till ca 160 000 000 kronor.

Förbundets synpunkt: Att döma av den tabell i vilken utredaren ger en bild av hur de årliga statliga rovdjursförvaltningskostnaderna om ca 160 mkr fördelas, **framstår kostnaden som synnerligt lågt uppskattad.** (Se t.ex. punkten 6.5.2 ovan av vilken framgår att rovdjursavvisande stängsel till samtliga svenska fårgårdar motsvarar en total kostnad om ca 2 miljarder kronor. Även om bara t.ex. 10 % av fårgårdarna skulle få denna ersättning så skulle det ensamt motsvara ett belopp större än det utredaren anger.) **Förbundet anser att en utredning bör tillsättas med uppdrag att göra en fullständig genomgång och sammanställning av samtliga samhällliga och enskilda, direkta och indirekta, kostnader och olägenheter för rovdjurspolitiken. En sådan utredning bör dock inte påverka snara beslut i förvaltnings- och populationsbegränsningsfrågorna.**

11.1 Samhällsekonomiska konsekvenser

11.1.1 Mål för rovdjuren – Varg:

Utredaren gör bedömningen att statens kostnader för skadeförebyggande åtgärder, dvs. i huvudsak bidrag till rovdjursavvisande stängsel, respektive för ersättning för skador, såsom skada på tamdjur kommer att öka. I sina antaganden utgår utredaren dels från en långsam linjär ökning av vargstammen fram till 2024 då gynnsam bevarandestatus ska ha uppnåtts, dels att skadorna kommer att öka i samma utsträckning som vargstammen behöver öka för att uppnå gynnsam bevarandestatus, dvs. ca 60 %. Utredaren anser att ett extra årligt anslag om 2 mkr under sex år, utöver nuvarande anslag om 4 mkr per år, borde räcka för att tillgodose behovet av skadeförebyggande åtgärder.

Förbundets synpunkter: **Utredaren har kraftigt underskattat kostnaderna.**

- Anslag för skadeförebyggande åtgärder: Ingen vet idag exakt hur vargen kommer att sprida/etablera sig i landets södra, mer tamdjurstäta, delar. Alltså kan man inte med någon precision avgöra var man ska prioritera bidrag till rovdjursavvisande stängsel. Man kommer alltså att tvingas medge bidrag relativt brett för att skapa så bra skydd som möjligt. Nästan alla Sveriges över 550 000 får finns söder om renskötselområdet. Varje fårgård behöver enligt uppgift i genomsnitt ca 4 000 meter stängsel. Med ett bidrag om 50 kronor per meter rovdjursavvisande stängsel, så räcker 4 mkr till ca 20 fårgårdar per år. Med den tillfälliga anslagsökningen om 2 mkr per år som utredaren föreslår, så räcker anslaget till ytterligare 10 gårdar per år. Dessa 20, under en sexårig övergångsperiod 30, fårgårdar, ska jämföras med landets ca 10 000 fårgårdar. Uttryckt på ett annat sätt, så skulle rovdjursavvisande stängsel kring alla Sveriges ca 10 000 fårgårdar, var en med 4 000 meter stängsel, till en kostnad av 50 kronor per löpmeter, kosta samhället totalt 2 miljarder kronor.

- Linjär ökning av vargstammen: Utredaren skriver i avsnitt 6.5.1 att ”en utmaning för förvaltningen är den höga tillväxttakten i vargpopulationen”. Vidare återges upplysningar från Skandulv som uppger att den genomsnittliga tillväxttakten för vargpopulationen har uppgått till 20 % per år under den senaste 10-årsperioden. Utredaren skriver vidare i avsnitt 6.5.1 att ”för en art som varg är det näst intill en nödvändighet att populationen tillväxer och sprider sig i en måttlig takt så att människor hinner vänja sig vid närvaron av rovdjur” och att ”en måttlig tillväxttakt ger också myndigheter och näringar tid att anpassa sig och genomföra skadeförebyggande åtgärder”. Att vargstammen ska öka i måttlig takt, linjärt, framstår som utpräglat önsketänkande, i synnerhet som utredaren inte gör något tydligt klargörande av att detta kommer att kräva en aktiv populationsbegränsande jakt snarast möjligt – oavsett vilken jaktform (licens-, förvaltnings- eller skydds jakt) man använder. Samtidigt skriver utredaren – också i avsnitt 6.5.1 att ”om ingen genetisk förstärkning sker är det olämpligt att begränsa tillväxten i alltför hög grad”. Utredarens resonemang i de olika frågorna om förvaltningen av varg och de samhällsekonomiska kostnaderna för detta hänger helt enkelt inte ihop utan spretar åt olika håll utan inbördes konsekvens. Förbundet anser att tillväxten måste beskattas efterhand. **Förbundet ansluter sig till de forskare som påpekar att genetisk förstärkning för större och snabbare genomslag i en liten vargstam.** Slutligen anser Förbundet att ytterligare utredning av tillväxtkurvan vore önskvärd, utförd av erkänd expertis.
- Samma ökningstakt för vargstammen som för de skador vargstammen orsakar: Mot bakgrund av att utredaren i praktiken är skeptisk till jakt på varg innan populationen har uppnått gynnsam bevarandestatus, torde vargstammen komma att öka med mer än 60 % under perioden fram till 2024, vilket om utredarens antagande om parallell ökning mellan vargstammens tillväxt och deras skadeverkningar stämmer, torde medföra en **större ökning även av vargens skadeverkningar.**

Förbundet har starka invändningar mot utredningens slutbetänkande, inte minst pga. avsaknaden av riktig analys av konsekvenser av rovdjurspolitiken för boende och verksamheter på landsbygden. Det är inte rimligt att en offentlig utredning om Sveriges rovdjursförvaltning presenterar statens kostnader för den förda politiken i detalj medan övriga ekonomiska konsekvenser berörs ytterligt knapphändigt. Utredningen har inte beskrivit konsekvenserna av rovdjurspolitiken för dem som påverkas negativt av rovdjuren, landsbygdens boende och näringar. Här menas både ekonomiska och sociala konsekvenser av politiken.

2012-07-06

SVERIGES JORDÄGAREFÖRBUND

Frederik Treschow